

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

УДК 341.3:355.01(470+477)
DOI <https://doi.org/10.32782/ILA.2026.35.08>

ГРУШКО М. В.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: 0000-0002-5856-8147

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Анотація. Стаття аналізує роль міжнародного гуманітарного права у російсько-українському збройному конфлікті (з 2014 р.), зосереджуючись на його принципах, численних порушеннях та реальних викликах, з якими стикається їх реалізація в умовах тривалого збройного конфлікту високої інтенсивності. На основі аналізу звітів ООН, Міжнародного кримінального суду, офіційних звітів державних органів України, наукової літератури досліджуються окремі склади воєнних злочинів, зокрема використання касетних боєприпасів, депортація цивільних і атаки на інфраструктуру. Дослідження показує, як міжнародне гуманітарне право обмежує жорстокість збройних конфліктів (міжнародного та неміжнародного характеру), захищаючи цивільне населення, поранених, військовополонених та встановлюючи межі для засобів та методів ведення бойових дій, але на практиці стикається з систематичним ігноруванням цих норм. Стаття підкреслює серйозні обмеження в реалізації норм міжнародного гуманітарного права в сучасних умовах: політичні бар'єри в роботі Ради Безпеки ООН, зокрема блокування рішень через право вето; відмова агресора визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду; практична неможливість для міжнародних організацій отримати повноцінний доступ до окупованих територій; значні труднощі зі збором, фіксацією та перевіркою доказів воєнних злочинів у реальному часі. Ці фактори суттєво послаблюють спроможність міжнародного гуманітарного права ефективно захищати жертв конфлікту та притягувати винних осіб до відповідальності. Дослідження демонструє, як уроки війни в Україні можуть сприяти вдосконаленню міжнародного гуманітарного права для захисту жертв сучасних збройних конфліктів. Важливими є тлумачення норм міжнародного гуманітарного права, яке шляхом досліджень та консультацій Міжнародним комітетом Червоного Хреста опубліковуються Коментарі до III Женевської конвенції про поводження з військовополоненими та IV Женевської конвенції про захист цивільного населення 1949 р., яка є основоположними документами

у сфері захисту військовополонених та цивільного населення під час міжнародних збройних конфліктів та окупації. Дослідження Міжнародного комітету Червоного Хреста 2005 р. щодо звичаєвого міжнародного гуманітарного права разом із безкоштовною публічною базою даних з'явилося в період швидких змін у правовому регулюванні збройних конфліктів. Подібні дослідження мають на меті систематично відобразити звичаєві правила, що регулюють сучасну війну, шляхом аналізу глобальної державної практики та *opinio juris*. У світі, де триває понад 130 збройних конфліктів, переоцінка методологічного внеску дослідження, його доказової бази та впливу на регулювання як міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів дає змогу проаналізувати спроможність та ефективність, як звичаєвого міжнародного гуманітарного права, так і договірної міжнародної гуманітарної право надалі забезпечувати захист осіб, які страждають від збройних конфліктів. Десятиліття практики, юриспруденції та оперативного досвіду слугують практичним посібником для ефективного застосування гарантій Женевських конвенцій про захист жертв війни в сучасних умовах.

Ключові слова: міжнародне право, міжнародне гуманітарне право, збройні конфлікти, війна, захист прав людини, захист жертв війни, цивільне населення, імплементація міжнародного гуманітарного права, воєнні злочини, міжнародні злочини.

Постановка проблеми. Російсько-український збройний конфлікт, який розпочався з анексії Автономної Республіки Криму у 2014 році та переросла у повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 р., є наймасштабнішим збройним конфліктом у Європі з часів Другої світової війни. Цей конфлікт не лише спричинив глибоку гуманітарну кризу, але й поставив перед міжнародною спільнотою складні виклики у сфері дотримання норм міжнародного гуманітарного права, міжнародного кримінального права, права мирного вирішення міжнародних спорів та права міжнародної безпеки. Проте у вказаному дослідженні приділятиметься увага певним окремим питанням міжнародного гуманітарного права. Актуальність дослідження ролі міжнародного гуманітарного права у сучасних умовах зумовлена численними правопорушеннями, зокрема воєнні злочини та масові жертви серед цивільного населення.

Аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновок, що нині дослідження ролі міжнародного гуманітарного права в російсько-українському збройному конфлікті в юридичній науці України є недостатнім. У зарубіжній літературі окремі аспекти норм міжнародного гуманітарного права, зокрема питання міжнародно-правового захисту жертв війни висвітлювалися в дослідженнях Я. Броунлі, Ф. Буньйона, Х.-П. Гассера, Фр. Кальсховена, Фр. де Мулінена, С. Нахліка, Л. Оппенгейма, Ж. Пікте та ін. Серед українських учених окремі питання воєнного полону порушували у своїх роботах В. П. Базов, М. М. Гнатовський, А. О. Кориневич, В. М. Лисик, В. М. Репецький та ін.

Мета статті – проаналізувати роль міжнародного гуманітарного права у російсько-українському збройному конфлікті (з 2014 р.), зосереджуючись на його принципах, численних порушеннях та реальних викликах, з якими стикається їх реалізація в умовах тривалого збройного конфлікту високої інтенсивності, а також визначити спроможність та ефективність,

як звичаєвого міжнародного гуманітарного права, так і договірною міжнародного гуманітарного права надалі забезпечувати захист осіб, які страждають від збройних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. З найдавніших часів і дотепер наслідки збройних конфліктів приносять руйнування, страждання та смерть мільйонам людей. Збройні конфлікти надали сумний досвід калічення, насилля, втрат та знущань цілих поколінь, зокрема родини були роз'єднані та розкидані світом. Як комбатантам, так і цивільним особам гарантується нормами міжнародного права правовий захист та належне поводження відповідно до стандартів захисту прав людини в період збройних конфліктів. Держави мають зобов'язання відповідно до основного принципу *pacta sunt servanda* в міжнародному праві відповідно до загальної ст. 1 Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 р., зокрема «отримуватися й забезпечувати дотримання цієї Конвенції за всіх обставин».

Новий етап ескалації конфлікту в Україні ознаменувався наступом на кількох напрямках одночасно. Тільки станом на липень 2023 р., унаслідок бойових дій загинуло понад 10 500 мирних жителів, серед яких майже 500 дітей, а мільйони українців були змушені покинути свої домівки, ставши біженцями або внутрішньо переміщеними особами. Зафіксовано понад 94 000 воєнних злочинів і близько 115 000 випадків знищення чи пошкодження об'єктів цивільної інфраструктури. Українські правоохоронні органи з перших днів повномасштабної війни ведуть системну роботу з документування й розслідування злочинів агресора відповідно до міжнародних стандартів. Станом на середину 2023 р. 353 особам повідомлено про підозру, 219 обвинувачені, а 53 отримали вироки в українських судах [1]. За інформацією Центру національного спротиву станом на листопад 2025 р. «окупаційні адміністрації оголосили про нову програму «відпочинку» для дітей із тимчасово окупованих територій Запорізької області. Російські структури називають це «межрегіональним обміном» і обіцяють прогулянки по Волзі, спортивні активності й відвідування музеїв. Водночас аналітики Центру національного спротиву наголошують, що за туристичною риторикою приховується інший зміст – системне переміщення українських дітей углиб території держави-агресора. ... Для багатьох родин участь дітей у таких програмах означає ризик тривалої ізоляції та втрати контролю над їхньою долею. Аналітики підкреслюють: Росія продовжує використовувати неповнолітніх як інструмент формування лояльності до держави-агресора, маскуючи примусові практики мовою «туризму» й «культурного обміну».». Центр національного спротиву зазначає, що подібні поїздки відбуваються жодних механізмів контролю та прозорості.

«Близько 90% доказів, з якими працюють Спільна слідча група та Міжнародний центр з переслідування злочину агресії при Євроюсті, зібрано саме в Україні. Для їх ефективного використання на міжнародному рівні критично важливе залучення іноземних експертів» – заявив Офіс Генерального прокурора України [2], розширює співпрацю з іноземними

партнерами для документування воєнних злочинів російської федерації та завданої екологічної шкоди.

Агресія російської держави порушує основоположні норми міжнародного права, наприклад Статут ООН, який прямо передбачає, що з метою «досягнення цілей Організації Об'єднаних Націй її члени повинні утримуватися у своїх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим способом, що суперечить цілям ООН» [3].

Збройний конфлікт на Донбасі, що спалахнув у 2014 році, від самого початку супроводжувався активною підтримкою з боку російської влади. Постачання зброї, техніки, фінансів, а також найманців та військових радників, не лише підірвали стабільність України, але й банально перетворились на події що ігнорували норми міжнародного права однією з держав-членів ООН. Війна на сході України швидко набула ознак проксі-конфлікту, де росіяни, не визнаючи себе стороною, фактично керували діями самопроголошених «ДНР» і «ЛНР», використовуючи ці утворення як інструмент досягнення власних геополітичних цілей. Звіти міжнародних організацій, зокрема Міжнародного комітету Червоного Хреста, неодноразово вказували на кадрову та матеріально-технічну підтримку з боку російської влади, що юридично дозволяє кваліфікувати цей конфлікт як міжнародний збройний. Тому це має суттєве значення для застосування норм міжнародного гуманітарного права [4].

Попри численні дипломатичні зусилля, зокрема Мінські домовленості, досягти тривалого перемир'я не вдалося. Російська влада послідовно порушувала взяті на себе зобов'язання, продовжуючи підтримувати збройні формування та блокуючи роботу Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ. Провал Мінського процесу став свідченням обмеженості дипломатичних механізмів у випадку, коли одна зі сторін свідомо зневажає міжнародні домовленості. У цьому контексті міжнародне гуманітарне право набуває особливого значення як інструмент захисту цивільного населення, фіксації злочинів та забезпечення юридичної відповідальності за скоєне стороною агресором [5, 164].

Міжнародне гуманітарне право є сукупністю норм, що покликані зменшити страждання, які неминуче супроводжують збройні конфлікти та захищає тих, хто не бере безпосередньої участі у бойових діях і встановлює межі для допустимих засобів і методів ведення війни. Головною метою є зберегти хоча б частину гуманності навіть у найжорстокіших умовах. У контексті російсько-української війни ці норми набувають особливого значення, адже саме вони формують правову основу для захисту найбільш вразливих груп населення, забезпечення гуманітарного доступу та розслідування воєнних злочинів.

За визначенням Міжнародного комітету Червоного Хреста, ці норми діють незалежно від того, яка зі сторін вважається агресором,

і застосовуються до всіх учасників конфлікту без винятку. Міжнародне гуманітарне право не дає відповіді на питання, хто правий хто ні в розв'язанні збройного конфлікту, а регулює поведінку супротивних сторін з метою зменшення шкоди для людей. Саме тому в умовах нинішнього збройного конфлікту в Україні міжнародне гуманітарне право є критично важливим правовим інструментом.

Серцевину міжнародного гуманітарного права становлять принципи, покликані стримувати жорстокість війни й захищати тих, хто не бере в ній участі (*hors de combat*). Ключовими серед них є принципи розрізнення, пропорційності, гуманного поводження та військової необхідності. Вони тісно пов'язані між собою і, хоча не завжди прямо зафіксовані в договорах, давно стали частиною звичаєвого права й підтверджені міжнародною судовою практикою. Наприклад, принцип розрізнення вимагає від сторін чітко розмежовувати військові цілі та цивільне населення, а пропорційність зобов'язує уникати надмірної шкоди, яка не відповідає очікуваній військовій вигоді [6, 170].

В реальності російсько-української війни ми щодня бачимо, як ці принципи порушуються. Влучання в житлові квартали, є наслідок цілеспрямованої практики, яку намагаються виправдати тим, що «там знаходилась військова ціль». Таке зневажання гуманітарним правом є ударом по самій ідеї того, що навіть у війні мають існувати межі [6, 170].

Міжнародне гуманітарне право спирається на два ключові стовпи: Гаазьке та Женевське право. Гаазьке право, коріння якого сягають конференцій у Гаазі кінця XIX століття, встановлює чіткі правила ведення війни. Женевське право доповнює ці норми, зосереджуючись на захисті тих, хто страждає від війни. Його фундаментом є Женевські конвенції 1949 р., створені після жахів Другої світової війни, щоб зупинити нелюдське поводження з беззахисними. Ці документи оберігають поранених солдатів, військовополонених і цивільних, які опинилися в епіцентрі конфлікту. Згодом Додаткові протоколи розширили цей захист, зокрема на внутрішні конфлікти, і зобов'язали держави ставитися до людей гуманно, незалежно від обставин [7, 486].

Для України ці норми стали не просто юридичними текстами, а справжньою основою для боротьби за справедливість після початку російської агресії у 2014 р. та її масштабним військовим продовженням у 2022 р. Українські дипломати, правозахисники та міжнародні організації спираються на ці норми, щоб документувати воєнні злочини, такі як атаки на цивільну інфраструктуру чи нелюдське поводження з полоненими.

Кваліфікація російсько-українського збройного конфлікту як міжнародного чи неміжнародного збройного конфлікту має вирішальне значення для застосування норм міжнародного гуманітарного права. Юридична класифікація впливає на те, які норми права застосовуються, і визначає обсяг відповідальності сторін. У цьому контексті російські наративи про «внутрішній конфлікт» спростовуються міжнародними організаціями,

органами, що підтверджує міжнародний характер збройного конфлікту, зокрема висновками Прокурора Міжнародного кримінального суду.

Згідно з Женевськими конвенціями 1949 р., міжнародним вважається збройний конфлікт між двома або більше державами. Агресія російської армії, як у фазі анексії Криму 2014 р., так і особливо після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р., цілком відповідає цим критеріям. Пряма участь регулярних збройних сил російської федерації, багаторівневий контроль над окупованими територіями та офіційно зафіксовані воєнні операції, свідчать про наявність саме міжнародного збройного конфлікту.

Навіть у період між 2014 р. і 2022 р., коли росія намагалася діяти через самопроголошені «ДНР» і «ЛНР», міжнародна спільнота визнавала її ключову роль у цьому конфлікті. За висновками ООН, російська сторона здійснювала контроль над цими утвореннями, що є достатньою підставою для визнання конфлікту міжнародним. У міжнародному гуманітарному праві достатньо того, що держава контролює та спрямовує діяльність озброєних груп, і саме так діяла російська влада на Донбасі, ще до початку повномасштабного вторгнення [8].

Міжнародне гуманітарне право покладає обов'язок дотримуватись його положень на всіх учасників збройного конфлікту. Це стосується як України, так і російської влади. Обидві держави підписали й ратифікували ключові міжнародні документи, які визначають правила ведення війни. Однак попри формальну чинність цих норм, ми маємо справу з тривожною реальністю. У російсько-українській війні агресор послідовно нехтує своїми зобов'язаннями, що ставить під сумнів не тільки дієвість самого міжнародного права, а й його спроможність реально захищати тих, хто найбільше потерпає.

Війська російської влади активно застосовують касетні боеприпаси під час війни проти України, що спричиняє катастрофічні наслідки для цивільного населення. Боеприпаси, які розриваються в повітрі, розкидають десятки менших снарядів, вражають великі території без розрізнення між військовими та цивільними цілями. Звіт *Human Rights Watch* за 2023 р. документує численні випадки їхнього використання в Харкові та Маріуполі, де через невибірккову природу таких атак загинули та отримали поранення тисячі мирних жителів [9].

У контексті російсько-української війни міжнародне гуманітарне право є механізмом для документування воєнних злочинів і чітко регулює використання касетних боеприпасів. Конвенція про касетні боеприпаси 2008 р. у забороняє їхнє виробництво, зберігання та застосування через їхню невибірккову природу, яка загрожує цивільним. Ні російська держава, ні Україна не є сторонами цієї конвенції, проте принцип розрізнення, закріплений у Женевських конвенціях 1949 р., зобов'язує всі держави уникати атак, які не розрізняють цивільних і військових. Цей принцип, разом із Конвенцією, слугує основою для міжнародних зусиль із притягнення винних у воєнних злочинах до відповідальності [10].

Війська російської держави в Маріуполі умисно перешкоджали доставці гуманітарної допомоги та евакуації цивільних, створюючи катастрофічні умови для тисяч людей, які залишилися без їжі, води та ліків. Ця блокада, разом із примусовим переміщенням цивільних і катуваннями, підкреслює грубе порушення міжнародного гуманітарного права, що призвело до трагічних наслідків для мирного населення Маріуполя. Такі дії, за звіттом *Amnesty International* за 2022 р., є воєнним злочином, оскільки порушують Римський статут 1998 р. [11].

Російсько-українська війна виявила критичну роль міжнародного гуманітарного права у захисті жертв конфлікту, але також його обмеження через політичні бар'єри та невизнання російською владою міжнародних інституцій. Розширення повноважень Міжнародного кримінального суду і ООН, зокрема через реформу Ради Безпеки для зменшення впливу вето, є необхідним для забезпечення виконання міжнародного гуманітарного права. Використання цифрових технологій, може революціонізувати документування злочинів, як показує досвід України.

Варто відмітити, що Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України важлива подія, яка як багатоепізодна історія створення з *tabula rasa* окремого міжнародного судового органу. Ми безпосередні очевидці побудови важливого процесу справедливості притягнення до відповідальності за злочини проти миру, безпеки та людства. Підписання в червні 2025 р. двосторонньої Угоди між Україною та Радою Європи про заснування Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України важливий процес в розвитку міжнародного права в умовах глобалізації.

Сильним правовим кроком стала конференція «Міжнародне гуманітарне право у вимірі викликів сучасності», організована Міністерством закордонних справ України 12 серпня 2025 р., на якій була оголошена ініціатива – створення унікальної «Платформи з прогресивного розвитку міжнародного гуманітарного права» (*International Humanitarian Law Progressive Development Platform (IHL Progressive Development Platform)*). Досвід, отриманий під час міжнародного збройного конфлікту високого рівня інтенсивності, спричиненого агресією російської федерації проти України має стати поштовхом в розвитку міжнародного гуманітарного права. Ця платформа об'єднує держави, міжнародні організації, експертне середовище, а також громадянське суспільство, які мають посилено сприяти, доповнити та наповнити оновленим змістом Глобальну ініціативу щодо прогресивного розвитку міжнародного гуманітарного права на основі застосування міжнародного гуманітарного права.

Так, упродовж 2025 р. у межах Всесвітньої ініціативи відбулися наступні заходи: у січні на Генеральній Асамблеї ООН інтерактивний діалог під назвою «Збереження людської гідності в умовах збройного конфлікту», де понад 80 держав доєдналися до Всесвітньої ініціативи; у лютому (Женева) та квітні (Нью-Йорк) відбулися зустрічі високого рівня, на якій ухвалено спільне комюніке між державами; «у червні, під час Гуманітарного

сегмента ЕКОСОР, співголови робочих груп із питань цивільної інфраструктури та лікарень виголосили спільну заяву, яку підтримали 58 держав і одна регіональна організація».

«У межах Всесвітньої ініціативи не передбачено підготовки чи ухвалення нової конвенції або нового механізму, оскільки її основна мета – запобігти порушенням наявного міжнародного гуманітарного права та стимулювати рішучіші зусилля у сфері його імплементації. Основна увага напрацювань у межах Всесвітньої ініціативи приділяється роз'ясненням положень міжнародного гуманітарного права та корисних практик і рекомендацій, направлених на сумлінне дотримання норм міжнародного гуманітарного права» [12].

Україна зі свого боку демонструє належне дотримання міжнародного гуманітарного права та в цілому основних принципів міжнародного права. Україна демонструє життєвий досвід у забезпеченні імплементації норм міжнародного гуманітарного права в умовах міжнародного збройного конфлікту високого рівня інтенсивності. Україна поновлює необхідність з часів Другої світової війни ініціювати прогресивний розвиток міжнародного гуманітарного права шляхом приєднання до Всесвітньої ініціативи в червні 2025 р. Положення міжнародного гуманітарного права є правовими аксіомами для належного та неухильного дотримання кожною державою в період збройних конфліктів.

Література:

1. Костін А. Генеральний прокурор України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/andrii-kostin-pyatsot-dniv-tomu-putinska-rosiya-zapustila-konvejer-viini-narovnu-potuznist>
2. Депортація дітей, екоцид і не лише: Офіс Генпрокурора посилює співпрацю з Францією щодо воєнних злочинів РФ в Україні. Новини UNN. URL: <https://unn.ua/news/deportatsiia-ditei-ekotsyd-i-ne-lyshe-ofis-henprokurora-posyliuie-spiivratsiu-z-frantsiieiu-shchodo-voiennykh-zlochyniv-rf-v-ukraini>
3. United Nations Charter. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
4. Ukrainian Red Cross Society. URL: https://www.ifrc.org/sites/default/files/2024-10/Longitudinal%20Review%20Case%20study_Ukraine%20Red%20Cross.pdf
5. Прийдун С. Політико-правова основа реалізації мінського процесу 2014–2015 рр.: деякі особливості та проблеми. «Тенденції і перспективи розвитку історичної науки та філософії в умовах глобалізації». URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Stepan_Pryidun/Polityko-pravova_osnova_realizatsii_minskoho_protsezu_2014-2015_rr_deiaki_osoblyvosti_ta_problemy.pdf?PHPSESSID=po2bb3kqg9hg5fg23nnl0b4hk7
6. Яковенко Ю. Порушення принципу пропорційності як один з аспектів вчинення воєнних злочинів. Матеріали міжнародного науково-практичного круглого столу. Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0059556.pdf#page=170>
7. Пилипенко В.П. Ефективність Женевських Конвенцій 1949 року про захист жертв війни через призму російської агресії в Україні. Національний

- університет «Одеська юридична академія». Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. «Права людини в період збройних конфліктів». URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0a916514-e9fa-4f5d-b457-2a603c9a0aec/content#page=486>
8. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Accountability for killings in Ukraine from January 2014 to May 2016. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/OHCHRThematicReportUkraineJan2014-May2016_EN.pdf
  9. Human Rights Watch. Briefing Paper. Cluster Munition Use in Russia-Ukraine War. URL: https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2023/05/UkraineCM_Briefing_May2023_final.pdf
  10. The Convention on Cluster Munitions. URL: <https://www.clusterconvention.org/convention-text>
  11. The state of the world's human rights. Amnesty international report 2022–2023. URL: <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2023/04/POL1056702023ENGLISH.pdf>
  12. Доценко М., Короткий Т., Хендель Н. Всесвітня ініціатива з посилення політичної підтримки міжнародного гуманітарного права: забезпечити дотримання. *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhнародne-pravo-investiciyi/iniciativa-z-posilennya-politichnoyi-pidtrimki-mizhнародnogo-gumanitarnogo-prava-zabezpechiti-dotrim.html>

Hrushko M. The role of international humanitarian law during the Russian-Ukrainian armed conflict

Summary. The article analyzes the role of international humanitarian law in the Russian-Ukrainian armed conflict (since 2014), focusing on its principles, numerous violations and real challenges faced by their implementation in the conditions of a protracted high-intensity armed conflict. Based on the analysis of UN reports, the International Criminal Court, official reports of Ukrainian state bodies, and scientific literature, individual elements of war crimes are examined, in particular the use of cluster munitions, deportation of civilians, and attacks on infrastructure. The study shows how international humanitarian law limits the cruelty of armed conflicts (international and non-international in nature), protecting the civilian population, the wounded, and prisoners of war, and setting limits on the means and methods of warfare, but in practice faces systematic disregard for these norms. The article highlights serious limitations in the implementation of international humanitarian law in modern conditions: political barriers in the work of the UN Security Council, in particular, blocking decisions through the veto; the aggressor's refusal to recognize the jurisdiction of the International Criminal Court; the practical impossibility for international organizations to gain full access to occupied territories; significant difficulties in collecting, recording and verifying evidence of war crimes in real time. These factors significantly weaken the ability of international humanitarian law to effectively protect victims of conflict and bring perpetrators to justice. The study demonstrates how the lessons of the war in Ukraine can contribute to the improvement of international humanitarian law to protect victims of modern armed conflicts. The interpretation of international humanitarian law is important, as is the research and consultation of the International Committee of the Red Cross, which publishes the Commentaries to the Third Geneva Convention relative to the Treatment of Prisoners of War and the Fourth Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons of 1949, which are fundamental documents in the field of protection of prisoners of war and civilians in international armed conflicts and occupation. The 2005 International Committee

of the Red Cross study on customary international humanitarian law, together with a free public database, appeared at a time of rapid change in the legal regulation of armed conflict. Such studies aim to systematically reflect the customary rules governing modern warfare by analyzing global state practice and opinio juris. In a world with over 130 ongoing armed conflicts, a reassessment of the methodological contribution of the study, its evidence base and its impact on the regulation of both international and non-international armed conflicts provides an opportunity to examine the capacity and effectiveness of both customary international humanitarian law and treaty international humanitarian law to continue to provide protection for persons affected by armed conflict. Decades of practice, jurisprudence and operational experience provide practical guidance for the effective application of the guarantees of the Geneva Conventions for the protection of victims of war in modern conditions.

Key words: international law, international humanitarian law, armed conflicts, war, protection of human rights, protection of war victims, civilian population, implementation of international humanitarian law, war crimes, international crimes.

Дата першого надходження статті до видання: 11.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 31.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу CC BY 4.0